

verjetno opazili vsi prisotni: zelo veliko Krčanov; domačinov, ki so jim nenazadnje ta hiša in vsebine, ki so in še bodo v njej, tudi namenjene. Odprtja obnovljenega kompleksa sta se udeležila tudi polkovnik Egon Ehrlich in dr. Franc Alfonz Mahnert, Valvasorjeva vnuka v šestem in devetem kolenu.

T. i. Valvasorjev kompleks zajema tri stavbe, ki so najkakovostnejši del mestnega jedra Krškega: Valvasorjevo, Jarnovičevo in Kaplanovo hišo. Pri prvih dveh govorimo o prenovi, medtem ko je bila Kaplanova zaradi posledic neurja v letu 2004 porušena in nato, ob celostni prenovi kompleksa, rekonstruirana. Danes nudi Valvasorjev kompleks zanimivo podobo, v kateri se prepletajo stari izvorni in rekonstruirani elementi z novimi, sodobnimi vsadki. Celotno tkivo pa daje mnogo možnosti za oživitvene programe. V pritličju je tako prostor, kjer bo kmalu odprta mestna kavarna, poleg je pisarna turistično-informacijskega centra pa informacijska pisarna Zavoda za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Ljubljana, in pisarna Javnega sklada za kulturne dejavnosti, Območna izpostava Krško, začasno pa je v omenjenih prostorih tudi Mladinski center Krško.

Nadstropje in podstrešje sta namenjena Mestnemu muzeju Krško, ki ga je ustanovila Občina Krško in deluje kot enota Kulturnega doma Krško. Prostorji so namenjeni stalnim in občasnim muzejskim razstavam. Ob odprtju kompleksa so si obiskovalci že lahko ogledali prvo: predstavitev akademskega kiparja in

medaljerja Vladimirja Štovička. Razstava je plod skupnega dela Alenke Černelič Krošelj, ki je tudi sicer zadnja leta skrbno bdela nad celotnim projektom prenove, ter kustosom Galerije Božidar Jakac, Goranom Milovanovićem. V prihodnje bodo v prostore umeščene še predstavitve Janeza Vajkarda Valvasorja, Adama Bohoriča in njegovega učenca Jurija Dalmatina, zakoncev Josipine in Martina Hočevar ter nekdanjega krškega župana Janeza Mencingerja. Prostor bo namenjen tudi predstavitvi medicinske in lectarske dejavnosti in manjšim občasnim razstavam, oba slikovita atrija pa bosta gotovo postala priljubljeni prizorišči različnih kulturnih aktivnosti, ki jih, še zlasti na glasbenem področju, v Krškem res ne manjka. Sveža celostna grafična podoba muzeja je delo oblikovalke Polone Zupančič, ki je sodelovala tudi pri postavitvi in umestitvi Štovičkovih del in oblikovanju drugih gradiv, ki so izšla ob odprtju muzeja.

Valvasorjev kompleks, ki je, če se ponovno vrnem k nagovoru dr. Pelka, »recept, da si je treba drzniti iti čez, da se je treba pogovarjati s sosedi, da je treba brati pozno v noč – in da je treba predvsem vztrajati«, pričakuje svoje obiskovalce. Mestni muzej Krško lahko obiščemo od torika do sobote med 12. in 18. uro. Krško in Posavje pa sta tako dobila novo mesto srečevanj, tako tistih, ki so povezana s kulturno dediščino, kakor tudi točko družabnosti in pogovorov – tudi takih ob dobri kavi ali čaju!

REVITALIZACIJA MALIH ZGODOVINSKIH MEST IN NJIHOVE OKOLICE V PRIMORSKO-GORANSKI ŽUPANIJI: PILOTNI PROJEKT MOŠČENICE – ŽIVO MESTO MUZEJ 2. mednarodna konferenca, 23.–24. 10. 2009, Moščenice, Hrvaška

Na severozahodnem delu Istre se ob vznožju strmega hriba Perun nad Moščeničko drago razprostirajo Moščenice, srednjeveško utrjeno mestece, z razgledom na Kvarnerski zaliv ter otoka Krk in Cres. V preteklosti so mestecu svoj pečat zapustili predvsem Slovani, Liburni in habsburška monarhija, kar se odraža tudi v njegovi urbanistični zasnovi in številnih kulturnih spomenikih. Simbol Moščenic je tristo let star *toš* – 'mlin in stiskalnica oljk', ki je danes uporabljen v turistično-degustacijske namene, v njegovi neposredni bližini pa se nahaja Etnografski muzej Moščenice.

Nevladno in neprofitno združenje Katedra Čakavskog sabora Občine Moščenička draga od leta 2003 izvaja projekt »Moščenice – živo mesto muzej« z osrednjim namenom revitalizacije in revalorizacije Moščenic kot prepleta kulturnih tradicij malega zgodovinskega mesta in sodobnega načina življenja v turističnem okolju, kar naj bi rabilo kot model dobre prakse za druga mala mesta v hrvaškem (in mednarodnem) prostoru.

Eden od večjih rezultatov projekta je bila tudi mednarodna konferenca Revitalizacija malih zgodovinskih mest in njihove okolice v Primorsko-Goranski županiji: Pilotni projekt Moščenice – ži-

vo mesto muzej«, ki je v Moščenicah potekala 23. in 24. oktobra 2009 v organizaciji Hrvaške nacionalne sekcije evropskega združenja ECOVAST (European Council for the Village and Small Town / Evropski svet za vas in malo mesto) in Katedre Čakavskog sabora Občine Moščenička draga v sodelovanju z Društvom umetnostnih zgodovinarjev Hrvaške, Odborom za dediščino in prostor. Dogodek je bil hkrati tudi del projekta ASSET (Action to Strengthen Small European Towns / Akcija za krepitev malih evropskih mest), ki ga je sprožil ECOVAST za spodbujanje povezovanja malih mest in naselij v Evropi in v okviru katerega hrvaška sekcija ECOVAST-a vodi projekt »Mala zgodovinska mesta in naselja Hrvaške – obnova in trajnostni razvoj«.¹

1 ECOVAST je bil ustanovljen leta 1984 z namenom krepitev kvalitete življenja podeželskih skupnosti in ohranjanja podeželske dediščine Evrope. Deluje v obliki mreže posameznih članov in nacionalnih sekcij (Avstrija, Hrvaška, Madžarska, Makedonija, Nemčija, Poljska, Romunija, Rusija, Slovaška, Velika Britanija), s povezovanjem lokalnih, regionalnih in mednarodnih akterjev in pristopom od spodaj navzgor. Ima

* Tatjana Vokić, prof. geografije in univ. dipl. literarna komparativistka, vodja projekta Rokodelska akademija, Občina Veržej, 9241 Veržej, Ulica bratstva in enotnosti 8, E-naslov: tatjana.vokic@verzej.si, spletna stran: www.rokodelska-akademija.si

Mala mesta so še posebej občutljiva za okoljske obremenitve.
Foto: Tatjana Vokić, 14. 10. 2009

Notranjost Etnografskega muzeja Mošćenice.
Foto: Tatjana Vokić, 24. 10. 2009

Izhodišče konference je temeljilo na ugotovitvi, da so mala mesta tesno povezana s svojo pokrajino, ki določa njihovo identiteto, kar ustvarja ugodne možnosti za razvoj kulturnega in eko-turizma ter v mesta privablja potencialne investitorje. Zgodovinska jedra malih evropskih mest bogatijo kulturno raznolikost Evrope, zato je treba sprejeti ukrepe za ohranjanje vitalnih mestnih jeder in preprečiti njihovo preobrazbo v muzejske ostaline.

Razprava je poskušala poiskati odgovore na vprašanja o revitalizaciji in trajnostnem razvoju zgodovinskih malih mest z opredelitvami problematike interakcij med malimi mesti in njihovim ožjim in širšim zaledjem (zgodovinski, kulturni, urbanistični, ekonomski, turistični, sociološki in drugi vidiki), s tipologijo, z viri in s potenciali malih zgodovinskih mest za revitalizacijo in trajnostni razvoj, z ekonomskimi vidiki obnove in razvoja, modeli upravljanja z razvojnimi programi, možnimi oblikami rabe prostora ter vlogo zasebnega sektorja in lokalne skupnosti pri revitalizaciji.² Ob zaključku konference sta znanstveni in organizacijski odbor v nadaljnjo obravnavo strokovni in širši javnosti predlagala naslednje delovne sklepe:

1. Vrednote in potenciali malih zgodovinskih mest obsegajo njihovo vlogo čuvajev dediščine in identitete in so hkrati pomembni viri trajnostnega razvoja. Pojem malega mesta vključuje poleg njegovih urbanih struktur tudi njegovo okolico (kulturno pokrajino), s katero ga povezujejo fizične, funkcionalne, administrativne, vizualne in druge vezi.
2. Vsako malo mesto je posebno in zahteva specifičen pristop, vendar so metodološki postopki revitalizacije podobni in temeljijo na interdisciplinarnem raziskovanju in dokumentiranju obstoječega stanja vseh elementov mesta in njegove kulturne pokrajine, izdelavi in sprejemanju načrtov revitalizacije ter sprejemanju načrta upravljanja. Projekt »Mošćenice – živo mesto muzej« je pomemben primer implementacije

revitalizacijskih načrtov malega mesta.

3. Treba je uvesti nove oblike prostorsko-planskih dokumentov oziroma konservatorsko-urbanističnega plana kot temeljnega dokumenta revitalizacije malega zgodovinskega mesta. Izdelava in sprejetje tovrstnega dokumenta vključuje strokovno in družbeno javnost ter povezanost vseh interesnih skupin. Vloga lokalnega prebivalstva je ključna pri izdelavi in sprejetju vseh odločitev. Načrt revitalizacije malega zgodovinskega mesta vključuje konservacijo in interpretacijo njegove kulturne in naravne dediščine na podlagi predhodno izdelane konservatorske in pokrajinske študije.
4. Implementacija načrta revitalizacije in koordinacije aktivnosti zahteva nujno sprejetje načrta upravljanja z akcijskim načrtom.
5. Trajnostne kulturne, eko in druge oblike selektivnega turizma lahko postanejo ključna gibalna razvoja malih mest.
6. Zagotoviti je treba mreženje mest, podatkov, izkušenj in aktivnosti.
7. Vire financiranja za projekte revitalizacije je treba iskati na različnih ravneh, od državnih, predpristopnih in drugih skladov ter z oblikovanjem javno-zasebnega partnerstva.
8. Potrebna sta nenehno spremljanje sprememb v prostoru ter strokovna podpora vseh aktivnosti, ki lahko pripeljejo do sprememb na kulturno-zgodovinskih območjih in v pokrajinah.
9. Hrvaški zakon o zaščiti in neusklajenosti kulturnih dobrin, zakon o zaščiti narave ter zakon o prostorski ureditvi in gradnji niso medsebojno usklajeni, zato so potrebne njihove dopolnitve in sprejetje strategije obnove malih mest na nacionalni in regionalni ravni.

Da so zgoraj omenjeni sklepi oziroma odprta vprašanja vsekakor aktualna v širšem evropskem prostoru in da je malim mestom treba zagotoviti sistemsko zakonodajno, ekonomsko in strokovno podporo, je razvidno tudi iz mednarodnega projekta SUSSET (Sustaining Small Expanding Towns),³ v okviru katerega so razvili spletno orodje kot pripomoček odgovornim osebam in lokalni skupnosti za izbiro najustreznejše trajnostne razvojne strategije malih mest.

3 Več na spletni strani <http://www.susset.org>

posvetovalni status pri Svetu Evrope ter sodeluje z Evropsko komisijo in drugimi evropskimi organizacijami. Znotraj ECOVAST-a delujeta delovni skupini za podeželsko arhitekturo in pokrajino. Več o ECOVAST-u si lahko preberete na www.ecovast.org, o Hrvaški nacionalni sekciji pa na <http://www.ecovast.hr>.

2 Zbornik povzetkov predavanj je dostopen na http://www.ecovast.hr/skupovi/Moscenice09/Moscenice09_sazetci.pdf.